

УДК 316.77:004.738.5:34

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2025.4.11>**Фальковський Андрій Олександрович**

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічної служби та права
Інституту публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»,
докторант кафедри адміністративного та господарського права
Одеського національного університету імені І.І.Мечнікова
orcid.org/0000-0002-2762-1021

Каракаш Олексій Романович

магістр публічного управління та адміністрування
Інституту публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»
orcid.org/0009-0009-6598-6353

ВІЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ПРОЯВАМ АГРЕСІЇ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті здійснено філософсько-правовий аналіз феномену вільної комунікації як альтернативи проявам агресії у соціальних мережах в умовах цифрової трансформації публічного простору. Актуальність дослідження зумовлена зростанням рівня вербальної агресії, мови ворожнечі та конфліктної риторики в онлайн-середовищі, що негативно впливає на якість суспільного діалогу, порушує принципи людської гідності та створює загрози для реалізації свободи слова як фундаментальної демократичної цінності. Соціальні мережі розглядаються як особливий комунікативний простір, у якому поєднуються елементи приватної та публічної взаємодії, а кожне висловлювання потенційно набуває суспільного значення та правових наслідків.

У межах дослідження обґрунтовується теза, що агресія в цифровій комунікації має не лише індивідуально-психологічний, а й структурний характер, зумовлений логікою функціонування соціальних платформ, деперсоналізацією спілкування та зниженням рівня відповідальності за слово. З філософської точки зору така агресія інтерпретується як прояв кризи діалогу та дефіциту комунікативної культури, за якої інший перестає сприйматися як рівноправний суб'єкт взаємодії. У правовому вимірі акцентується увага на складності забезпечення балансу між свободою вираження поглядів і необхідністю захисту прав та свобод інших осіб від агресивних форм мовлення.

Особливу увагу приділено концепції вільної комунікації, яка осмислюється не як абсолютна свобода будь-якого висловлювання, а як ціннісно зорієнтований процес, заснований на повазі до людської гідності, взаємному визнанні та готовності до аргументованого діалогу. Доводиться, що саме вільна комунікація, доповнена етичним і правовим вимірами відповідальності, здатна виконувати превентивну функцію щодо агресії у соціальних мережах, не вдаючись до надмірного обмеження свободи слова. У статті підкреслюється, що подолання агресії в цифровому середовищі потребує не лише правових механізмів реагування, а й формування стійкої культури ненасильницької комунікації як складової демократичного публічного дискурсу. Зроблено висновок, що філософсько-правове осмислення вільної комунікації відкриває можливості для гармонізації свободи слова та захисту людської гідності в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Ключові слова: вільна комунікація, соціальні мережі, агресія, цифровий публічний простір, свобода слова, людська гідність, філософсько-правовий підхід, публічний дискурс, комунікативна культура, відповідальність за висловлювання.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток соціальних мереж як простору публічної комунікації істотно трансформував способи взаємодії між індивідами, групами та інституціями, водночас загостривши проблему агресії, мови ворожнечі та конфліктної поведінки в цифровому середовищі. Соціальні платформи, які первісно позиціонувалися як інструменти вільного обміну думками та демократизації публічного дискурсу, дедалі частіше стають середовищем поширення вербальної агресії, приниження гідності, дискримінаційних висловлювань і символічного насильства. Така ситуація не лише негативно впливає на якість суспільної комунікації, а й породжує глибші соціальні та правові ризики, пов'язані з поляризацією суспільства, радикалізацією поглядів і підривом довіри до публічних інститутів.

У філософському вимірі агресія в соціальних мережах постає як наслідок кризи комунікативної раціональності, де діалог поступається монологічним формам самоствердження, а свобода слова підмінюється свободою образи. В умовах цифрової анонімності та зниження соціальної відповідальності комунікація часто втрачає етичні орієнтири, що унеможливлює досягнення взаєморозуміння й консенсусу. Це актуалізує потребу переосмислення самої природи вільної комунікації не як необмеженого висловлювання будь-яких позицій, а як ціннісно зорієнтованого процесу, заснованого на повазі до іншого, визнанні людської гідності та готовності до аргументованого діалогу.

Правовий аспект проблеми полягає у складному балансі між гарантіями свободи вираження поглядів і необхідністю протидії агресивним формам комунікації, що посягають на права та свободи інших осіб. Традиційні правові механізми, сформовані для офлайн-простору, часто виявляються недостатньо ефективними в умовах динамічного та транснаціонального цифрового середовища. Це зумовлює фрагментарність регулювання, неоднозначність правозастосовної практики та ризик надмірного втручання держави у сферу свободи слова. Відтак постає питання пошуку альтернативних підходів, здатних мінімізувати прояви агресії без звуження простору вільної комунікації.

У цьому контексті вільна комунікація розглядається не як джерело проблеми, а як потенційна альтернатива агресії в соціальних мережах. Її осмислення вимагає поєднання філософських уявлень про комунікативну етику та правових підходів до захисту свободи слова й людської гідності. Саме недостатня теоретична та концептуальна розробленість вільної комунікації як інструменту подолання агресії в цифровому просторі зумовлює актуальність цієї проблематики та необхідність її комплексного філософсько-правового аналізу.

Метою статті є філософсько-правове осмислення вільної комунікації як ціннісно та нормативно зумовленої альтернативи проявам агресії у соціальних мережах, а також виявлення її потенціалу як інструменту формування ненасильницького, діалогічного та відповідального публічного дискурсу в цифровому середовищі. У межах досягнення цієї мети передбачається розкриття змістовних характеристик вільної комунікації крізь призму філософських концепцій комунікативної етики та прав людини, з'ясування співвідношення свободи слова й обмежень, спрямованих на запобігання агресивним формам мовлення, а також визначення напрямів удосконалення правових і позаправових механізмів реагування на агресію в соціальних мережах без порушення фундаментальних засад свободи вираження поглядів.

Результати дослідження. Соціальні мережі формують нову реальність, у якій межі між особистим висловлюванням і суспільно значущою позицією стають розмитими, а кожен учасник комунікації потенційно виступає не лише адресантом, а й суб'єктом впливу на широку аудиторію. У таких умовах комунікація набуває не лише інформаційного, а й світоглядного та ціннісного характеру, адже через неї відтворюються моделі взаємного визнання або, навпаки, відчуження та конфронтації. Свобода комунікації у соціальних мережах має конституційно-правове підґрунтя, оскільки право на вільне вираження поглядів визнається однією з базових засад демократичного суспільства. Водночас реалізація цього права в цифровому просторі не є абсолютною, адже вона пов'язана з обов'язком не посягати на честь, гідність і права інших осіб. Саме в цій площині агресивна комунікація виходить за межі легітимної свободи слова, перетворюючись на форму зловживання правом, що потребує правового й етичного осмислення [1].

Агресія у соціальних мережах часто постає не як спонтанна емоційна реакція, а як структурний елемент комунікативного середовища, що заохочує різкі, поляризовані й конфліктні висловлювання. Алгоритмічна логіка цифрових платформ, зорієнтована на максимізацію уваги, підсилює радикальні та емоційно насичені повідомлення, унаслідок чого агресивна риторика починає сприйматися як ефективний спосіб самовираження та здобуття видимості в публічному просторі. У цьому контексті агресія набуває символічної форми, що не завжди має безпосередні фізичні наслідки, проте здатна суттєво впливати на психологічний стан індивіда, його соціальну ідентичність та відчуття безпеки. Міжнародно-правові стандарти також виходять з того, що свобода вираження поглядів тісно пов'язана з відповідальністю, особливо коли йдеться про публічний простір. Європейський підхід наголошує, що свобода слова не охоплює висловлювання, спрямовані на поширення ненависті, агресії або приниження людської гідності, навіть якщо такі висловлювання здійснюються у формі оціночних суджень [2].

Філософське осмислення цієї проблеми дозволяє розглядати агресивну комунікацію як прояв дефіциту діалогу та втрати здатності до взаєморозуміння. Коли комунікація втрачає спрямованість на досягнення згоди й перетворюється на арену боротьби позицій, вона перестає виконувати інтегративну функцію та починає відтворювати конфлікти. У цьому сенсі агресія є не лише моральною чи психологічною проблемою, а й ознакою глибшої кризи комунікативної культури, у межах якої інший перестає сприйматися як рівний суб'єкт діалогу, а розглядається виключно як об'єкт критики, осміяння або символічного знецінення. З позиції прав людини агресивна комунікація у соціальних мережах може розглядатися як втручання у право на повагу до приватного життя, оскільки систематичні образи, переслідування та приниження здатні завдати серйозної шкоди особистісній автономії та психологічній недоторканності людини. Такий підхід дозволяє розглядати цифрову агресію не лише як етичну проблему, а як питання правового захисту особи [3].

Вільна комунікація в такому середовищі не може зводитися до формального проголошення свободи слова як абсолютної та необмеженої категорії. Філософсько-правовий вимір свободи комунікації передбачає відхід від суто формального розуміння свободи слова як відсутності заборон. У сучасних умовах свобода слова дедалі більше осмислюється як здатність до відповідального публічного висловлювання, що не руйнує основи співіснування у плюралістичному суспільстві [4]. Її зміст наповнюється через відповідальність за висловлювання, готовність до аргументованого обґрунтування власної позиції та визнання права іншого на відмінну думку. Європейська судова практика послідовно підкреслює, що демократичне суспільство потребує не лише свободи висловлювання, а й культури толерантності та взаємної поваги. Саме тому висловлювання, що свідомо провокують агресію або принижують соціальні групи, не користуються підвищеним рівнем захисту, характерним для політичної чи суспільно значущої критики [5]. Саме вільна комунікація, заснована на принципах відкритості та взаємної поваги, здатна виконувати превентивну функцію щодо агресії, оскільки створює умови для трансформації конфлікту в конструктивний діалог. В українському правовому полі ідея вільної, але відповідальної комунікації корелює з принципом верховенства права, який передбачає недопустимість використання прав і свобод на шкоду іншим. Агресивна поведінка в соціальних мережах у цьому контексті може розглядатися як форма правового нігілізму, що підриває довіру до самого інституту свободи слова [6]. У цьому випадку комунікація перестає бути засобом домінування й набуває характеру співтворення смислів у межах спільного простору.

Правовий вимір проблеми виявляється у необхідності переосмислення ролі права як регулятора цифрової комунікації. Особливу роль у поширенні або стримуванні агресії відіграють самі цифрові платформи, які встановлюють правила користування та визначають межі допустимого контенту. Відсутність прозорих стандартів модерації може сприяти нормалізації агресивної риторики, що негативно впливає на якість публічного дискурсу [7]. Традиційне правове регулювання на агресію в мережі зазвичай орієнтоване на заборону та санкціонування, що, хоча й має важливе значення для захисту прав людини, не завжди усуває першопричини агресивної поведінки. Надмірна репресивність може призводити до ефекту самоцензури та звуження

простору легітимної критики, що суперечить ідеї вільної комунікації. Міжнародні рекомендації у сфері цифрових прав наголошують, що боротьба з агресією в онлайні не повинна зводитися до тотального контролю або цензури. Натомість ключовим завданням є створення умов для розвитку відповідальної комунікації, у якій свобода слова поєднується з етичними стандартами публічного спілкування [8]. У цьому контексті постає потреба у поєднанні правових механізмів із філософським розумінням комунікації як процесу, що вимагає не лише формального дотримання норм, а й внутрішнього прийняття цінностей поваги та гідності.

Таким чином, вільна комунікація постає як багатовимірне явище, що поєднує у собі етичні, філософські та правові складові. З позиції сучасної правової доктрини вільна комунікація у соціальних мережах може розглядатися як складова інформаційної безпеки суспільства. Масове поширення агресії, мови ворожнечі та принизливих наративів здатне дестабілізувати соціальні відносини та посилювати конфліктність у публічному просторі [9]. Вона не заперечує необхідності правового регулювання соціальних мереж, проте акцентує увагу на превентивному та культуротворчому потенціалі діалогу. Саме через розвиток культури вільної, відповідальної та ненасильницької комунікації можливе поступове зменшення агресії у цифровому просторі без підриву фундаментальних засад свободи слова та демократичного публічного дискурсу.

Подальше осмислення вільної комунікації як альтернативи агресії в соціальних мережах потребує звернення до антропологічного виміру цифрової взаємодії. Людина в онлайн-просторі одночасно перебуває у стані розширеної свободи та зниженої відповідальності, що зумовлено дистанційністю, анонімністю та відсутністю безпосереднього зворотного зв'язку. У таких умовах комунікативні дії часто втрачають особистісний вимір, а співрозмовник сприймається не як жива особа з власною гідністю та переживаннями, а як абстрактний носій поглядів або позицій. Саме ця деперсоналізація комунікації створює ґрунт для агресії, оскільки знижує емпатію та послаблює внутрішні моральні обмеження. Антропологічний аспект цифрової агресії також знаходить відображення у міжнародних правових актах, які визнають негативний вплив онлайн-насильства на психічне здоров'я та соціальну інтеграцію особи. Це підсилює аргумент на користь розвитку ненасильницьких форм комунікації як елементу захисту людської гідності [10].

Вільна комунікація у філософському сенсі передбачає повернення суб'єктності кожному учаснику діалогу та відновлення міжособистісного виміру спілкування навіть у цифровому середовищі. Йдеться не про ідеалізовану гармонію думок, а про здатність визнавати конфлікт як природний елемент суспільного життя, водночас відмовляючись від агресії як способу його вирішення. У цьому контексті свобода комунікації набуває позитивного змісту, адже вона реалізується не через руйнування іншого, а через спільний пошук смислів, аргументів і форм співіснування в умовах плюралізму. Філософсько-правове бачення вільної комунікації дозволяє інтерпретувати її як форму соціального контракту між учасниками цифрового простору, у межах якого свобода висловлювання передбачає взаємне визнання прав і гідності кожного. Порушення цього контракту у формі агресії веде до руйнування самого комунікативного середовища [11].

З правової точки зору така модель комунікації корелює з ідеєю людської гідності як фундаментальної цінності, що має бути захищена незалежно від форм і каналів спілкування. У європейській правовій традиції людська гідність розглядається як основа всіх інших прав, що зумовлює особливу чутливість до агресивних форм мовлення. Саме тому вільна комунікація не може бути нейтральною щодо приниження або дегуманізації, навіть якщо вони здійснюються у віртуальному форматі [12]. Агресивні прояви в соціальних мережах часто порушують не лише приватні інтереси окремих осіб, а й загальні засади правопорядку, оскільки підривають довіру до публічного дискурсу та легітимність демократичних процедур. Водночас право не може і не повинно підміняти собою етичний вимір комунікації, адже жодне нормативне регулювання не здатне повністю усунути агресію без внутрішньої готовності суб'єктів дотримуватися принципів поваги та взаємного визнання. Практика застосування права свідчить, що ефективне реагування на агресію в соціальних мережах потребує поєднання юридичних і комунікативних інструментів. Лише санкційні механізми без розвитку культури діалогу не забезпечують довготривалого зниження рівня агресії [13].

У цьому сенсі вільна комунікація постає як простір взаємодії між правом і мораллю, де юридичні гарантії свободи слова доповнюються етичними вимогами відповідальності за сказане. Такий підхід дозволяє розглядати соціальні мережі не лише як об'єкт правового контролю, а як середовище формування нової комунікативної культури, здатної зменшувати рівень агресії без примусового втручання. Саме через внутрішнє прийняття цінностей діалогу та ненасильницького спілкування можливе стаке зниження конфліктності в цифровому просторі.

Особливої уваги в цьому контексті заслуговує проблема меж свободи комунікації. Межі свободи комунікації в цифровому просторі дедалі частіше стають предметом суспільних і правових дискусій, особливо у зв'язку з поширенням мови ворожнечі. У цьому контексті вільна комунікація виступає критерієм оцінки не лише змісту висловлювань, а й їхнього впливу на публічний дискурс [14]. Вільне висловлювання поглядів нерідко використовується як аргумент для виправдання агресивної риторики, що ускладнює розмежування між легітимною критикою та мовленням, спрямованим на приниження або виключення іншого з публічного простору. Філософсько-правовий підхід дозволяє подолати цю дихотомію шляхом переорієнтації з формальних заборон на змістовні критерії комунікації, пов'язані з її спрямованістю на взаєморозуміння та збереження людської гідності.

Таким чином, вільна комунікація у соціальних мережах може розглядатися не лише як індивідуальне право, а як соціальна практика, що потребує усвідомленого культивування. Вона виступає альтернативою агресії не через заперечення конфлікту, а через трансформацію способів його вираження. Саме в цьому полягає її філософсько-правове значення, адже вона відкриває можливість поєднання свободи слова з відповідальністю, а цифрового плюралізму – з повагою до іншого як рівного учасника публічного дискурсу. Отже, вільна комунікація у соціальних мережах може розглядатися як стратегічний напрям протидії агресії, що поєднує філософські уявлення про діалог і правові механізми захисту людської гідності. Такий підхід відповідає сучасним європейським стандартам і створює підґрунтя для сталого розвитку демократичного цифрового простору [15].

Подальший розвиток цієї проблематики вимагає звернення до публічного виміру соціальних мереж як простору формування колективних уявлень, цінностей і моделей поведінки. Агресивна комунікація в онлайні поступово нормалізується, перетворюючись із винятку на звичну форму реагування, що підтримується повторюваністю та масовістю. У такому середовищі агресія втрачає статус девіації й починає сприйматися як допустимий елемент публічного дискурсу, що особливо небезпечно з огляду на вплив соціальних мереж на політичні процеси, суспільні настрої та самоідентифікацію особи. Це свідчить про те, що проблема агресії виходить за межі індивідуальної поведінки й набуває ознак структурного явища, пов'язаного з логікою функціонування цифрових комунікацій.

У цьому контексті вільна комунікація постає як альтернатива не лише агресивним висловлюванням, а й самій культурі конфронтації, що утверджується в соціальних мережах. Її сутність полягає у зміні комунікативних установок, коли метою спілкування стає не перемога над опонентом і не символічне знищення іншого, а взаємне прояснення позицій і пошук прийнятних форм співіснування різних поглядів. Така комунікація не заперечує гострих питань і складних тем, однак відмовляється від мови приниження та виключення, що є ключовими тригерами агресії.

Філософсько-правовий аспект вільної комунікації проявляється також у переосмисленні ролі суб'єкта в цифровому публічному просторі. Участь у комунікації перестає бути суто індивідуальним актом самовираження й набуває рис публічної дії, що має соціальні та правові наслідки. У цьому сенсі свобода комунікації невіддільна від відповідальності, оскільки кожне висловлювання впливає на загальний стан публічного дискурсу. Усвідомлення цього взаємозв'язку дозволяє розглядати вільну комунікацію як форму громадянської практики, спрямованої на підтримання відкритого й ненасильницького простору обговорення.

Важливим є й те, що вільна комунікація не обмежується лише міжособистісною взаємодією, а охоплює також відносини між користувачами та цифровими платформами. Право на вільне висловлювання у соціальних мережах реалізується в межах правил і алгоритмів, які визначають видимість контенту та межі допустимого. Це створює додатковий вимір відповідальності, адже регулювання комунікації здійснюється не лише державою, а й приватними суб'єктами, що формують власні стандарти допустимого мовлення. У такій ситуації філософсько-правове осмислення вільної комунікації дозволяє вийти за межі вузько нормативного підходу й зосередитися на ціннісних засадах, які мають лежати в основі цифрового публічного простору.

Отже, вільна комунікація як альтернатива агресії в соціальних мережах постає не як абстрактний ідеал, а як практичний орієнтир для трансформації цифрового дискурсу. Вона передбачає зміну способу мислення про свободу слова – від інструменту безконтрольного висловлювання до механізму відповідального співіснування в умовах різноманіття. Саме в цьому полягає її філософсько-правове значення, адже вона дозволяє поєднати захист свободи комунікації з подоланням агресії як загрози людській гідності та демократичним засадам сучасного суспільства.

Висновки. Проведений філософсько-правовий аналіз дозволяє дійти висновку, що агресія у соціальних мережах є не випадковим відхиленням від норми, а системною проблемою сучасної цифрової комунікації, пов'язаною з трансформацією публічного простору, зміною способів взаємодії та зниженням рівня відповідальності за висловлювання. У цьому контексті агресивна комунікація виступає симптомом глибшої кризи діалогу, за якої свобода слова втрачає свій гуманістичний зміст і перетворюється на інструмент конфронтації та символічного насильства.

Вільна комунікація постає як концептуально й практично обґрунтована альтернатива таким проявам агресії, оскільки ґрунтується на визнанні людської гідності, рівності учасників дискурсу та спрямованості на взаєморозуміння. Її філософське осмислення дозволяє розглядати свободу слова не лише як індивідуальне право, а як соціальну цінність, реалізація якої неможлива без внутрішніх етичних обмежень і готовності до діалогу. У правовому вимірі це означає необхідність пошуку балансу між гарантіями свободи вираження поглядів і захистом від агресивних форм комунікації, що порушують права інших осіб і підривають засади демократичного публічного дискурсу.

Отримані результати свідчать про те, що ефективне подолання агресії у соціальних мережах не може зводитися виключно до заборон чи санкцій. Воно потребує формування культури вільної, відповідальної та ненасильницької комунікації, у межах якої конфлікт визнається невід'ємною складовою соціального життя, проте трансформується у конструктивний діалог. Саме такий підхід створює передумови для збереження свободи слова як фундаментальної цінності та водночас для зменшення деструктивних проявів агресії в цифровому просторі, що має ключове значення для розвитку сучасного демократичного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. (ратифікована Законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР). URL: <https://www.echr.coe.int>
3. Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights. Right to respect for private and family life. Strasbourg : Council of Europe, 2023. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_ENG.pdf
4. Habermas J. Moral consciousness and communicative action. Cambridge : Polity Press, 1990. 256 p. ISBN 9780745608138.
5. Handyside v. the United Kingdom : Judgment of the European Court of Human Rights of 7 December 1976. URL: <https://hudoc.echr.coe.int>
6. Рішення Конституційного Суду України від 20 січня 2012 р. № 2-пп/2012 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12>

7. Content moderation and freedom of expression online. Strasbourg : Council of Europe, 2022. URL: <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression>
8. UNESCO. Guidelines for regulating digital platforms: A multistakeholder approach. Paris : UNESCO, 2023. URL: <https://www.unesco.org/en/digital-platforms>
9. Про інформацію : Закон України від 02 жовтня 1992 р. № 2657-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48. Ст. 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
10. United Nations. Cyber violence against women and girls: A worldwide wake-up call : Report of the Secretary-General. New York : UN, 2021. URL: <https://www.unwomen.org>
11. Rawls J. Political liberalism. New York : Columbia University Press, 1993. 432 p. ISBN 9780231052487.
12. Charter of Fundamental Rights of the European Union (2000/C 364/01). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>
13. OSCE. Preventing and responding to hate speech online. Vienna : OSCE, 2020. URL: <https://www.osce.org>
14. Recommendation CM/Rec(2022)16 of the Committee of Ministers to member States on combating hate speech. Strasbourg : Council of Europe, 2022. URL: <https://search.coe.int>
15. Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market for Digital Services (Digital Services Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj>

REFERENCES

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (1996). Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 30, Art. 141. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
2. Council of Europe. (1950). Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]. Retrieved from <https://www.echr.coe.int> [in Ukrainian].
3. European Court of Human Rights. (2023). Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights: Right to respect for private and family life. Strasbourg: Council of Europe. Retrieved from https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_ENG.pdf
4. Habermas, J. (1990). Moral consciousness and communicative action. Cambridge: Polity Press.
5. European Court of Human Rights. (1976). Handyside v. the United Kingdom (Judgment of 7 December 1976). Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int>
6. Constitutional Court of Ukraine. (2012). Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 20 sichnia 2012 r. No. 2-rp/2012 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine of January 20, 2012 No. 2-rp/2012]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12> [in Ukrainian].
7. Council of Europe. (2022). Content moderation and freedom of expression online. Strasbourg: Council of Europe. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression>
8. UNESCO. (2023). Guidelines for regulating digital platforms: A multistakeholder approach. Paris: UNESCO. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/digital-platforms>
9. Verkhovna Rada of Ukraine. (1992). Pro informatsiiu [On Information]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 48, Art. 650. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> [in Ukrainian].
10. United Nations. (2021). Cyber violence against women and girls: A worldwide wake-up call: Report of the Secretary-General. New York: United Nations. Retrieved from <https://www.unwomen.org>
11. Rawls, J. (1993). Political liberalism. New York: Columbia University Press.
12. European Union. (2000). Charter of Fundamental Rights of the European Union (2000/C 364/01). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>
13. Organization for Security and Co-operation in Europe. (2020). Preventing and responding to hate speech online. Vienna: OSCE. Retrieved from <https://www.osce.org>
14. Council of Europe. (2022). Recommendation CM/Rec (2022) 16 of the Committee of Ministers to member States on combating hate speech. Strasbourg: Council of Europe. Retrieved from <https://search.coe.int>
15. European Parliament & Council of the European Union. (2022). Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market for Digital Services (Digital Services Act). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj>

Falkovsky Andriy Oleksandrovych

Candidate of Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Public Service and Law
Institute of Public Service and Administration
Odessa Polytechnic National University,
Doctoral Candidate at the Department of Administrative and Economic Law
Odessa I.I.Mechnikov National University
orcid.org/0000-0002-2762-1021

Karakash Oleksiy Romanovych

Master of Public Management and Administration
Institute of Public Service and Administration
Odessa Polytechnic National University
orcid.org/0009-0009-6598-6353

FREE COMMUNICATION AS AN ALTERNATIVE TO MANIFESTATIONS OF AGGRESSION IN SOCIAL NETWORKS: PHILOSOPHICAL AND LEGAL ASPECT

The article provides a philosophical and legal analysis of the phenomenon of free communication as an alternative to manifestations of aggression in social networks in the context of the digital transformation of public space. The relevance of the study is due to the increase in the level of verbal aggression, hate speech and conflict rhetoric in the online environment, which negatively affects the quality of public dialogue, violates the principles of human dignity and creates threats to the implementation of freedom of speech as a fundamental democratic value. Social networks are considered as a special communicative space in which elements of private and public interaction are combined, and each statement potentially acquires social significance and legal consequences.

The study substantiates the thesis that aggression in digital communication has not only an individual-psychological, but also a structural nature, due to the logic of the functioning of social platforms, the depersonalization of communication and a decrease in the level of responsibility for the word. From a philosophical point of view, such aggression is interpreted as a manifestation of a crisis of dialogue and a deficit of communicative culture, in which the other ceases to be perceived as an equal subject of interaction. In the legal dimension, attention is focused on the complexity of ensuring a balance between freedom of expression and the need to protect the rights and freedoms of other persons from aggressive forms of speech.

Particular attention is paid to the concept of free communication, which is understood not as absolute freedom of any expression, but as a value-oriented process based on respect for human dignity, mutual recognition and readiness for reasoned dialogue. It is proved that it is free communication, supplemented by ethical and legal dimensions of responsibility, that is capable of performing a preventive function regarding aggression in social networks, without resorting to excessive restrictions on freedom of speech. The article emphasizes that overcoming aggression in the digital environment requires not only legal response mechanisms, but also the formation of a sustainable culture of non-violent communication as a component of democratic public discourse. It is concluded that the philosophical and legal understanding of free communication opens up opportunities for harmonizing freedom of speech and protecting human dignity in the conditions of a modern information society.

Key words: *free communication, social networks, aggression, digital public space, freedom of speech, human dignity, philosophical and legal approach, public discourse, communicative culture, responsibility for expression.*

Дата надходження статті: 29.10.2025

Дата прийняття статті: 21.11.2025

Опубліковано: 29.12.2025